

A teljesség igénye nélkül, íme néhány kiemelt fontosságú gondolat a könyvből:

– Fel kell ismernünk, hogy a gyermek ábrázoló tevékenysége beépül alaptevékenységébe, a játékba. A két tevékenység motivációja a legtöbb esetben azonos töről fakad.

Kiscsoportban alapvető feladat az óvónő számára, hogy játékidőben az eszközkezelést, majd fokozatosan az alapformák használatát *egyenként* megtanítsa a gyermeknek. Későbbi munkánk meghatározója, hogy ezt a feladatot milyen szinten sikerült megvalósítanunk. Tehát már 3 éves korban megkezdődik az iskolára való előkészítés.

– Hagynunk kell, hogy a gyermek sémák nélkül, maga fedezze fel az őt körülvevő világot.

– A szerző segítségével képet kapunk a kreativitás és a vizuális nevelés kapcsolatáról. A gyermek rajza minden esetben visszajelzés, mert gondolatát tükrözi. „Észrevenni, értékelni, létrehozni esztétikus dolgokat kizárólag az ember, az emberi Agy képes, ami a vizuális gondolkodási folyamat színtere” – olvashatjuk. Pszichológiai tanulmányainkból tudjuk, hogy milyen óriási szerepe van ebben a folyamatban a szem-agy-kéz összehangolt koordinációjának.

– Foglalkozik a könyv a tehetség és a kompenzáció lehetőségeivel. A rajzfejlődés szempontjából a gyermek munkája közvetlen útmutatást ad a pedagógusnak abban a kérdésben, hogy milyen módszerrel nevelheti tovább az adott területen gondjára bízott gyermekeket.

– A könyv utolsó fejezete részletesen foglalkozik a szervezés, a témaválasztás, a motiváció és a tervezés-tervszerűség-tudatosság problémáival. A felsoroltak mind aprónak tűnő gondok, amelyek azonban a mindennapi munkában nagyon lényeges kérdésekké válhatnak!

A könyv elméleti, illetve a szerző gyakorlati tapasztalatain alapuló módszertani útmutatásait 49 – részletes elemzéssel ellátott – színes gyermekrajzból álló gyűjtemény zárja le.

Napjainkban – a szűkös anyagi lehetőségek miatt – sok pedagógusnak nincs lehetősége arra, hogy gyakorlati-szakmai továbbképzéseken gyarapíthassa ismereteit, fejleszthesse tudását. Márpedig a színvonalas pedagógiai munka nélkül elképzelhetetlen. A szakirodalom rendszeres figyelemmel kísérésre nyújt sokunk számára lehetőséget arra, hogy önképzéssel fejleszthessük szakmai tudásunkat. És ezért a lehetőségért köszönettel tartozunk azoknak a kollégáknak – köztük Balázsné Szűcs Juditnak –, akik ismereteik, tapasztalataik, módszertani javaslataik közreadásával segítik több ezer óvodapedagógus munkáját.

Ajánlom a fentiekben ismertetett könyvet módszertani útmutatóként a gyakorló óvodapedagógusoknak, kisiskolásokat tanítóknak, nem utolsósorban pedig a szülőknek, hiszen a gyermek számára a családi környezet jelenti az „első számú külvilági ingerközeget”.

Balázsné Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár? Alex-typo, Budapest, 1992.

BÓCSINÉ MÉSZÁROS ANNA

Olvasónapló

Öszinte örömmel vettem kezembe az Iskolakultúra IV. évfolyamának 6. számát, hiszen Hoffman Rózsa cikke (Pedagógiai program készítése az iskolában, 48-55 oldal) olyan kérdésben sietett a segítségemre, amely évek óta és egyre inkább foglalkoztat: miért kell pedagógiai program az iskolában, milyen legyen az, hogyan készüljön, milyen tennivalók merülnek fel annak alkalmazása során. A következőkben olvasmányom során felmerült gondolataimat szeretném megosztani az érdeklődőkkel.

Igen lényegesnek tűnik számomra a cikk elején felvetett probléma: az iskola identifikációjának szükségessége, mely nálunk talán még hangsúlyozottabban vetődik fel, mint a határokon túl.

A mai romániai oktatási hálózatban három iskolatípust jelölnék meg: A nagy beiskolázási körzetű, nagy hagyományú iskolák (a csíkszeredai Márton Áron, az udvarhelyi Tamási Áron, a marosvásárhelyi Bolyai, sepsiszentgyörgyi Székely Mikó, nagyváradi Ady) célként diákjaik egyetemi felvételre való felkészítését jelölhették meg maguknak s ezt a szándékot szinte maradéktalanul meg is valósíthatják – nem ritkán egész osztályok léphetnek tovább zökkenő nélkül a felsőfokú oktatásba.

A még létező szaklíceumok a teljes talajvesztettség állapotában leledznek, hiszen – épp a rendszer merevsége okán – a hiányszakmák felé való reorientálódás jelen pillanatban megvalósíthatatlannak tűnik, a munkanélküliek képzése pedig nem sok elégtételt nyújthat ezeknek az iskoláknak.

Végül ott vannak a kisebb beiskolázási körzetű, nagy iskolavárosok közelében meghúzódó középfokú iskolák, melyek közé intézményünk, a székelykeresztúri Orbán Balázs Gimnázium is tartozik (helyzetünkben társnak érzek olyan líceumokat, mint a baróti Szabó Dávid, vagy a kézdívársárhelyi Nagy Mózes). Ezeknek célja nem lehet más, mint általánosan képzett, művelt diákok kinevelése (ha ezt fémjelzi még egyáltalán az érettségi diploma) s az évfolyamonkénti néhány ambiciózus diák felkészítése a „nagy megméretetést” jelentő főiskolai felvételi vizsgára. A gond abból adódik, hogy az ilyenfajta iskolában nem találkozhat a tanár és a diák (talán pontosabb, ha szülőt mondok) eszményképe: a pedagógus művelt és *érdeklődő*, önfejlesztő embert – majdani jó szülőt kíván nevelni, a szülő diplomásit, de mindenképpen fehérgallérost szeretne neveltetni gyermekéből, hiszen az értelmiségit körülvevő aureola még rosszul sikerült demokráciánkban sem vesztette el teljesen a fényét. Elvárják, hogy gyermekeik hiányzó képességeit tanári munka pótolja, hiszen az iskolán a nagy gimnáziumok eredményeit akarják behajtani. Emellett fokozza a tanári dilemmát a központilag irányított program béklyója is: kezünk megköti a két kötelező megméretés: a VIII-os felvételi és az érettségi vizsga, s bizony nehéz eldönteni: úgy tanítsunk-e, hogy óráink élményszerűek legyenek, vagy felmondandó anyagot súlykoljuk be, s ezzel (mármint diákjaink vizsgajegyével) kiérdemeljük fennebbvalóink elismerését?

Nos, többek között ezért is fontos eldönteni: kiknek szól az iskola, mit tanítanak benne, mik a követendő eszményképei: tudjuk, merre tartunk, hogy mások is eldönthessék, velünk tartanak-e a kijelölt úton.

Ezek után költőinek tűnik a kérdés: van-e szükség az önmeghatározást célzó pedagógiai programra – Csakhogy: a mi központilag előírt tantervünknek is megvannak az „előnyei”:

Először is az ilyen program álszatiszfakciókhoz, ál-sikerélményhez vezet: a tanár úgy érezheti, ha teljesítette az előírtakat, elvégezte a dolgát. Az ilyen munka nem kényszerít gondolkodásra, nem bizonytalanít el, nem készítet önmagunkkal való kíméletlen szembenézésre. Sőt, négy-ötévi tanítási gyakorlat után már felkészülés nélkül végig lehet tanítani a hetet anélkül, hogy dolgozni kellene.

Tagadhatatlan azonban, hogy a nevelés és oktatás céljainak meghatározásával előbb-utóbb nekünk is szembe kell néznünk. Mindannyiunknak döntenünk kell: ezt vagy azt akarjuk, ezért tudnánk lelkesedni, vagy-miért ne? – erre vagyunk képesek. Meg kell tennünk ezt azért is, mert felelősséggel tartozunk a szülőknek: tudniuk kell, jól választanak-e, ha minket választanak, és ne válasszanak csak azért minket, mert a gyerekek egyetlen, vagy legközelebb eső iskolája vagyunk. És felelősséggel tartozunk a gyerekeknek is: tudja, mit várhat tőlünk, egy év után ne fordítson hátat, mondván, hogy ő nem erre szegődött.

A saját pedagógia program alkalmazásának legfőbb akadályát az iskola központi irányításnak való kiszolgáltatottságában látom. Mindmáig megkérjük a minisztériumtól az – osztályszámot, a profilt, de egyik évről a másikra nincs arra garancia, azt kapjuk-e, amit kértünk. A vizsgakörülmények központilag szabályozottak, sőt, a környezet (szülők) is

rosszalná, ha az iskola sajátos követelményrendszerrel állítana a gyermekek elé (még az iskolai díszegyenruha előírása is akadályokba ütközik).

A program alkalmazására egyedül a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében látok lehetőséget (no meg az osztályfőnöki munkában, bár ez – az egész nevelés programozásából kiszakítva, bizonyára kiváltja a szolgáltatók szemöldökráncolásokat maga ellen). A tehetségkutatás – és gondozásban, a felzárkóztatásban, korrekciós tevékenységekben, célirányos szabadidős szervezésben a legtágabb a mozgási tér, ha túlnézünk két akadályoztató tényezőn: az anyagi korlátokon és a tanári érdektelenségen. (Nem mentesség ugyan, de el kell mondanom: ha lehetőség lenne a pedagógusok anyagi javadalmasására, másképp is lehetne. Akkor talán nem kellene magánórákból, földművelésből, üzletelésből megélnünk, s arra figyelhetnénk, ami nemcsak a munkánk, hanem a dolgunk is.) Sokkal komolyabb nehézség az, hogy hiányzik az iskolapszichológus, a rajztanár, az elhivatott zenetanár iskolánkból! Ettől eltekintve, ezt a tevékenységet rendszerbe lehetne és kellene foglalni s az ilyenirányú munkának érzésem szerint akár máris neki lehetne foggni. Az egységes pedagógiai akarat győzedelmeskedhetne még akkor is, ha az oktatási-nevelési program nem alakult, csak körvonalazódó. Egyre pontosabban látjuk, mi a dolgunk: a hagyományőrzés, a kisvárosi lét korlátainak leküzdése, a nagyvilágra való tekintés lehetőségének biztosítása a művészetek útján, a társkapcsolatok kialakítását célzó képességek fejlesztése. Tudhatjuk ezt annál is inkább, mert iskolai életünknek jellemző és sajátos tevékenységei vannak. Hadd említsem az iskolai év hagyományrendszerét, melyhez hasonlóval más iskolában nem találkoztam: gólyabál, regutabál, világítás Mindenszentekkor a tanársíroknál, nagykorúsítás, diákszilveszter, bentlakók félévi értékelője, karnevál, szülőnevelő találkozó, iskolahét, majd az évet záró ballagás és évszáró.

Érdekes és tanulságos lenne meghatározni viszonyulásunkat a fegyelmi kérdésekhez. Elsősorban talán nem is a diákproblémákra gondolok itt, hanem a testület fegyelmeire, illetve fegyelmetlenségére. Olyan gond ez, amelyhez senki sem mer hozzányúlni. Maga a vezetés is rosszalló fejcsóválásokkal intézi el az ismétlődő kihágásokat vagy etikai problémákat. Milyen jó lenne együtt gondolkodni, együtt épülni mindannyiunk javára!

Teljességben hiányzik a pedagógiai koncepció a nemzetközi kapcsolatok megteremtéséből és ápolásából is. Meg kell állapítanom, hogy a kapcsolatteremtés esetleges, sokkal inkább a magánemberi relációknak van szerepe benne, mint egy jól átgondolt célrendszernek. Az adok-kapok etikája korántsem érvényesül ezekben a kapcsolatokban, holott állítom, nekünk is lenne nyújtánivalónk határokon túli kollégáinknak. Milyen jó lenne egyszer már asszisztálni egymás óráin, és – miért ne? – átadni egymásnak egy-egy hétre osztályainkat! Azt hiszem, kölcsönösen nyernénk a tapasztalatokból.

A reflexiók veszedelmesen készülődnek átcsapni az alkalmazott pedagógia vizeire. Visszateszem hát az Iskolakultúrát az olvasópolcra. Ide, a kezem ügyébe, hiszen sokszor fogok még utánanyúlni.

ILLYÉS IZABELLA

XV. Öveges József Emlékverseny

A tatai Eötvös József Gimnázium fizika és matematika munkaközössége – egykori tanárára emlékezve – tizenötödik alkalommal rendezte meg az Öveges József Emlékversenyt. 1994. november 12-én Szlovákiából négy magyar tannyelvű, és az ország 45 középiskolájának 56, két-két elsőből és másodikosból álló csapata vett részt e nemes versengésben. A versenyzők egy része Ádámné Dúcz Vilma tanárnő vezetésével olyan fizikai kísérleteket végezhetek el, amelyeket Öveges professzor népszerűsített, a többiek